

Försäkringskassans kontrollutredningar - Första tertialen 2013

Inledning

En av Försäkringskassans grundläggande uppgifter är att säkerställa att felaktiga utbetalningar inte görs och motverka bidragsbrott. Det är nödvändigt för att stärka förtroendet för socialförsäkringen och för Försäkringskassan.

Vår utgångspunkt i kontrollarbetet är att våra kunder vill göra rätt för sig. Samtidigt är vi medvetna om att det finns de som felaktigt försöker utnyttja socialförsäkringen.

Det ska vara lätt för de som söker ersättning att göra rätt från början, bland annat med hjälp av tydlig information, upparbetade kundkanaler och en välfungerande självbetjäning. Utöver detta finns det också ett behov att upptäcka och åtgärda de fel som trots allt uppstår. Den viktigaste delen av kontrollarbetet sker proaktivt i den ordinarie handläggningen. Där kan fel upptäckas och stoppas tidigt innan utbetalning sker. Som ett komplement till detta proaktiva kontrollarbete gör Försäkringskassan även kontrollutredningar¹ i efterhand när det uppstår en misstanke om att kunden avsiktligt undanhållit information eller lämnat felaktiga uppgifter. Målet med kontrollutredningsverksamheten är att identifiera de misstänkta bidragsbrotten.

Nytt för den här rapporten är att den omfattar de fyra första månaderna istället för tidigare resultatrapporter som varit per kvartal. Vi redovisar resultatet av Försäkringskassans kontrollutredningar samt resultatet av polisanmälningarna, det vill säga de återrapporterade besluten från polis, åklagare och domstol. Statistiken i den här rapporten är på riksnivå och det går inte att redovisa på lokal nivå då vi inte för statistik över personens folkbokföringsort.

¹ En kontrollutredning kan startas genom en extern anmälan från allmänheten, intern impuls från förmånshandläggare eller genom en underrättelse från annan myndighet. En utredning kan också startas genom en riktad kontroll initierad av Försäkringskassan.

Sammanfattning

Totalt avslutades 6 905 kontrollutredningar och 248 polisanmälningar registrerades under tidsperioden 1 januari – 30 april 2013. Av samtliga avslutade kontrollutredningar har 26,8 procent genererat en åtgärd. Med åtgärd avses minskad eller helt indragen ersättning, avregistrering, avslag samt återkrav eller skadestånd eller kombinationer av dessa. Detta är den högsta åtgärdsfrekvensen för första tertialen, jämför med de två närmsta årens resultat. Ur ett effektivitetsperspektiv är detta en positiv utveckling för kontrollutredningsverksamheten.

Under samma period har vi hittat felaktiga utbetalningar som sammanlagt resulterade i ett återkravsbelopp på drygt 117,5 miljoner kronor. Dessutom ledde utredningarna till beslut om avslag, ersättningarna skulle upphöra och minskad ersättning som i sin tur genererade en bedömd framtida besparing på nära 271 miljoner kronor. Jämfört med tidigare tertialer är återkravsbeloppet det högsta noterade för kontrollverksamheten. Detta är ett resultat av en medveten fokusering på de mer kostsamma ersättningarna. Sjukersättning, assistansersättning och sjukpenning står ensamt för drygt två tredjedelar av det sammanlagda återkravsbeloppet. Se tabell 4.

- Nära 27 procent av samtliga avslutade kontrollutredningar har lett till en åtgärd under första tertialen 2013. Det är en ökning från samma tidpunkt vid föregående år.
- Sammanlagt har Försäkringskassans kontrollverksamhet upptäckt och återkrävt felutbetalningar samt förhindrat framtida utbetalningar till ett sammanlagt belopp på drygt 388 miljoner kronor.
- Försäkringskassan har under årets första fyra månader sammanlagt krävt tillbaka och förhindrat framtida felutbetalda assistansersättning på nästan 64 miljoner kronor. Detta är en kraftig ökning från samma tidpunkt föregående år. Detta är ett resultat av den strategiska kontrollsatsningen som Försäkringskassan påbörjade 2011.

Tabell 1. Sammanfattande statistik per tertial över kontrollutredningar (antal)

	T1 2011	T2 2011	T3 2011	T1 2012	T2 2012	T3 2012	T1 2013
Avslutade kontrollutredningar	7 314	6 423	6 706	6 790	6 047	6 706	6 905
Polisanmälningar	495	499	556	449	423	350	476
Andel polisanmälningar av totalt antal utredningar	6,8 %	7,8 %	8,3 %	6,6 %	7,0 %	5,2 %	6,9 %
Felaktiga utbetalningar som upptäckts under kontrollutredningar	1 249	1 256	1 244	1 402	1 301	1 399	1 369
Summa felaktiga utbetalningar (Mkr)	98,2	87,1	96,9	95,1	86,7	103,1	117,6
Summa besparingsbelopp (Mkr)	276,5	224,9	226,2	215,5	239,5	270,4	270,8
Andel utredningar med åtgärd ¹ av alla avslutade utredningar	22,6 %	23,8 %	24,2 %	26,2 %	27,1 %	27,1 %	26,8 %

¹ Med åtgärd avses avregistrering, avslag, ersättning upphör, minskad ersättning, återkrav, skadestånd eller kombinationer av dessa.

Tabell 2. Återrappporterade polisanmälningar per tertial (antal)

	T1 2011	T2 2011	T3 2011	T1 2012	T2 2012	T3 2012	T1 2013
Beslut från polis, åklagare och domstol, antal	418	309	431	506	316	358	333
Antal lagförda ²	92	47	103	142	86	81	70
Andel lagförda av återrappporterade beslut	22,0 %	15,2 %	23,9 %	28,1 %	27,2 %	22,6 %	21,0 %

² Innebörden av begreppet lagförd är fällande domar, delvis fällande domar, åtalsunderlåtelse samt strafförelägganden.

Kontrollutredningar

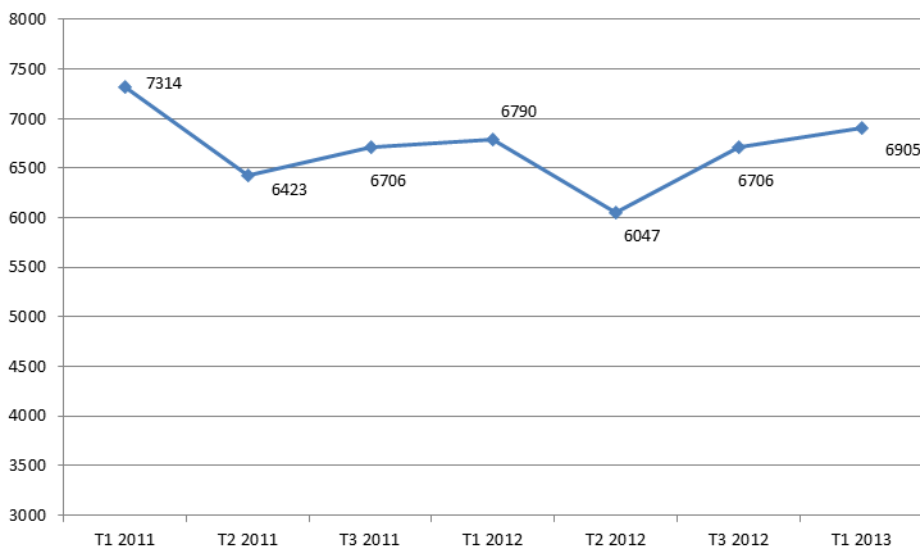
En viktig del i arbetet med att identifiera och åtgärda felaktiga utbetalningar och beivra bidragsbrott är de kontrollutredningar som Försäkringskassan genomför. En kontrollutredning kan startas genom en extern anmälan från allmänheten, intern impuls från handläggare eller genom en underrättelse från annan myndighet. En utredning kan också startas genom en riktad kontroll initierad av Försäkringskassan.

Vi stoppar eller minskar ersättningen om någon beviljats ersättning som han eller hon inte har rätt till, detta oavsett om felet är oavsiktligt eller avsiktligt. Därefter tar vi ställning till om personen ska betala tillbaka den felaktigt utbetalda ersättningen. Försäkringskassan polisanmäler alla misstänkta bidragsbrott i enlighet med bidragsbrottslagen (2007:612).

Avslutade utredningar

Under första tertialen avslutade Försäkringskassan 6 905 utredningar.² Utredningar avseende sjuk- och aktivitetsersättning, bostadsbidrag och sjukpenning utgör knappt hälften av de avslutade ärendena. Se tabell 5 i bilagan. Under första tertialen 2013 har nära 27 procent av alla kontrollutredningar lett till någon form av åtgärd.³

Diagram 1. Tidsserie över antal avslutade kontrollutredningar per tertial 2011 - 2013

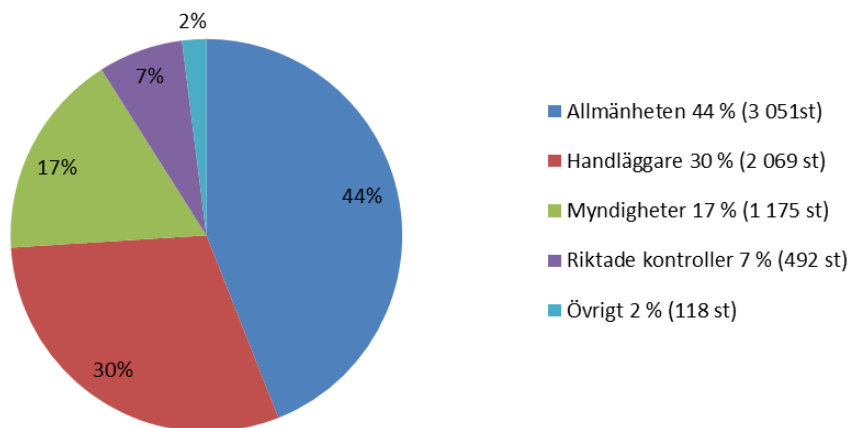
² Statistiken visar antal kontrollutredningar per förmån och inte hur många personer som har varit föremål för kontrollutredningar. En person kan ha blivit utredd för flera olika ersättningar.

³ Med åtgärd avses minskad eller helt indragen ersättning, avregistrering, avslag samt återkrav eller skadestånd eller kombinationer av dessa.

Impulser till kontrollutredning

En stor del av de avslutade kontrollutredningarna, 3 051 utredningar (44 procent) påbörjades till följd av anmälningar från allmänheten, där den övervägande andelen är anonyma anmälningar. Nästan en tredjedel av impulserna till kontrollutredningar kommer från våra egna handläggare som vid handläggning uppmärksammar misstänkta felaktigheter. Av de 1 175 myndighetsimpulser som avslutades under första tertialen stod polismyndigheten, Skatteverket, Arbetslöshetskassorna och kommunerna för drygt 80 procent.

Diagram 2. Fördelning av impulstyper för avslutade kontrollutredningar

Felaktiga utbetalningar och besparingsbelopp

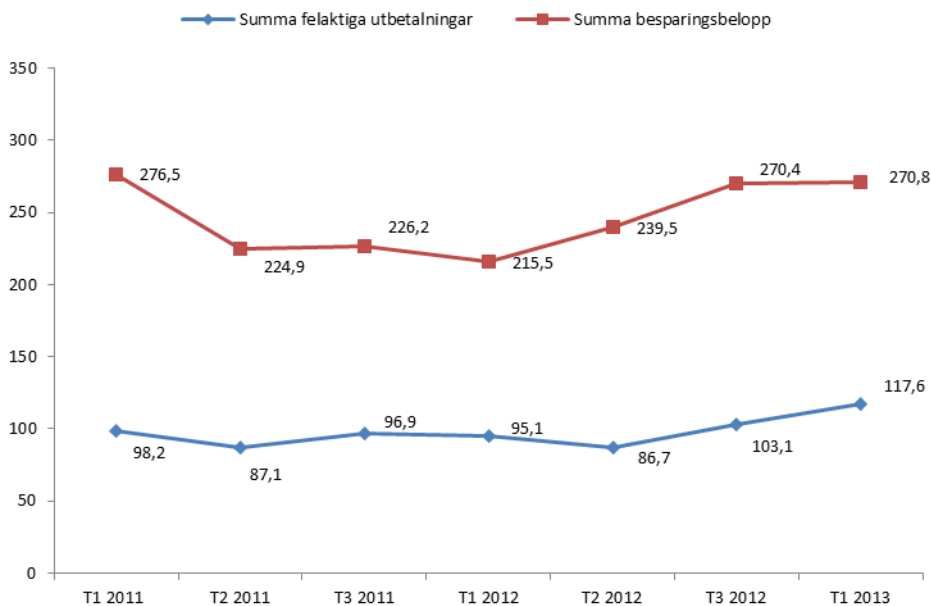
Försäkringskassan ska dra in eller minska ersättningen i samband med en kontrollutredning om någon beviljats en ersättning som hon eller han inte har rätt till. Försäkringskassan ska därefter ta ställning till om personen ska betala tillbaka den felaktigt utbetalda ersättningen. Under första tertialen 2013 konstaterades att ersättning felaktigt betalats ut i 1 369 kontrollutredningar. Det sammanlagda beloppet för dessa ärenden uppgick till drygt 117,5 miljoner kronor.

Utöver de utredningar som resulterar till återkrav leder många utredningar till att ersättning minskas till ett lägre belopp eller att den helt upphör. När det rör sig om en förmån som skulle ha betalats ut under en längre tid innebär detta en väsentlig minskning av framtida felaktiga utbetalningar. Under första tertialet 2013 beräknas det framtida besparingsbeloppet till nästan 271 miljoner kronor.

Förmånerna sjuk- och aktivitetsersättning, assistansersättning och sjukpenning stod för drygt två tredjedelar av det totala beloppet av felaktiga utbetalningar. Se tabell 4. De upptäckta felaktiga utbetalningarna inom Sjuk- och

aktivitetsersättning hade under första tertialen ökat med nästan 15 procent. Den enskilt största ökningen står dock assistansersättningen för. Under första tertialen 2013, har vi inom assistansersättningen ställt återkrav eller begärt skadestånd på nära 34 miljoner kronor samt förhindrat 30 miljoner kronor i framtida felaktiga utbetalningar. Detta är en kraftig ökning jämfört med samma tidsperiod förra året (9 respektive 8 miljoner kronor) vilket visar att den strategiska inriktningen⁴ på att förhindra felaktiga utbetalningar inom assistansersättningen har börjat visa goda resultat ur ett effektivitetsperspektiv.

Diagram 3. Tidsserie över den totala summan över felaktiga utbetalningar samt besparingsbelopp, Mkr

⁴ Försäkringskassan inledde i början av 2011 en nationell kontrollsatsning – assistansprojektet – för att upptäcka och förhindra felaktiga utbetalningar av assistansersättning. Projektet sker i samverkan med polis, åklagare, Skatteverket och andra myndigheter inom ramen för regionala underrättelsecenter (RUC).

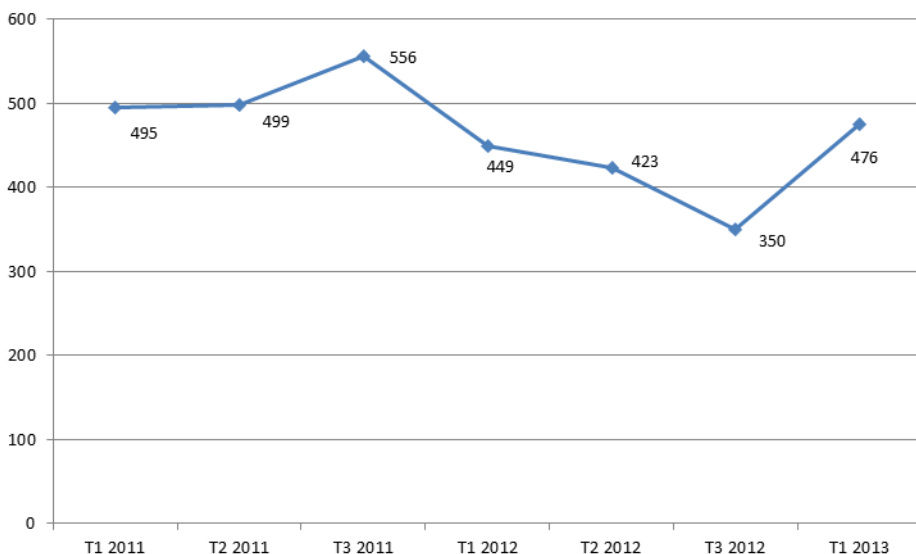
Antal polisanmälningar

Efter beslut om rätt till ersättning och eventuellt beslut om återkrav ska Försäkringskassan ta ställning till om misstanke om brott föreligger. Enligt bidragsbrottslagen ska alla misstänkta brott polisanmälas.

Av samtliga utredningar som avslutades under första tertialen 2013 ledde nästan 7 procent, det vill säga 476 utredningar, till en polisanmälan. Flest polisanmälningar gjordes inom sjuk- och aktivitetsersättning, föräldrapenning, barnbidrag och sjukpenning.

Antalet polisanmälningar har ökat något under första tertialen och ligger på en stabil nivå. Det är främst inom assistansersättningen och sjuk- och aktivitetsersättningen som en ökning skett jämfört med samma period under förra året. Vi kan även urskilja en minskning i polisanmälningarna inom tillfällig föräldrapenning. Se tabell 4.

Diagram 4. Tidsserie över antal polisanmälningar per tertial 2011 - 2013

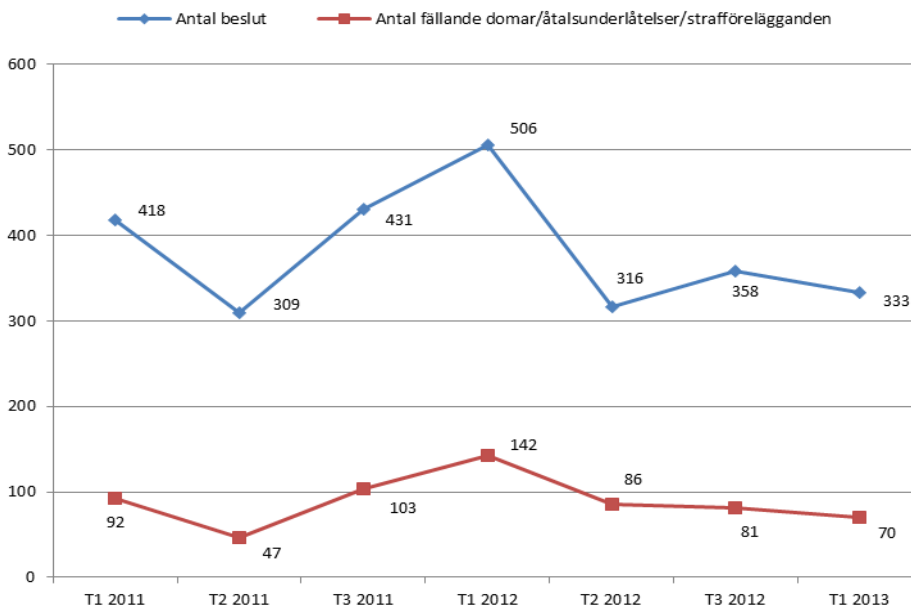
Beslut från polis, åklagare och domstol

Polis, åklagare och domstol återrapporerade 333 beslut under första tertialen 2013.⁵ Av de återrapporerade besluten ledde 21 procent, det vill säga 70 stycken, till lagföring. Begreppet lagföring innebär att en person har förklarats skyldig till ett brott. Detta kan ske genom att en åklagare meddelar

⁵ Beroende på handläggningstiderna hos polis, åklagare och domstolar kan det dröja upp till flera år innan Försäkringskassan får besked om resultatet av en polisanmälan. Statistiken över de beslut om inkommit från polis, åklagare och domstol under en viss period har därför inte något samband med statistiken över de polisanmälningar som gjorts under samma period.

åtalsunderlåtelse, utfärdar ett strafföreläggande som godkänns av personen eller att personen fälls i tingsrätt. Se tabell 5.

Diagram 5. Tidsserie över antal beslut från polis/åklagare/domstol samt fällande domar/åtalsunderlåtelse/strafförelägganden

Vi ser en minskning i både antal rapporterade och antal lagförda om man jämför med samma tid föregående år. Som framgår av diagrammet ovan är det dock stora variationer mellan varje tertial. Det första tertialet 2013 är dock under genomsnittet för de närmaste två åren både vad gäller avrapporterade beslut samt antal lagförda.

Under 2013 har Försäkringskassan, Rikspolisstyrelsen och Åklagarmyndigheten beslutat om att uppdatera och vidareutveckla den gemensam handlingsplan, som utformades första gången 2007, för att bekämpa bidragsbrott.

- Arbetet med att bekämpa olika former av bidragsbrott och andra brott som rör socialförsäkringen har fortsatt fokus.
- Det goda samarbetet bör utvecklas och effektiviseras på både central och lokal nivå och arbetssättet med särskilt utsedda kontaktpersoner som samverkansparter på lokal nivå inom varje myndighet ska fortsätta
- Vårt gemensamma mål är att anmälningarna och utredningarna av bidragsbrott och andra brott som rör socialförsäkringen ska hålla hög kvalitet och därmed bidra till att personer som gjort sig skyldiga till brott blir lagförda.

Bilaga: Tabeller över avslutade kontrollutredningar, polisanmälningar, felaktiga utbetalningar, besparingsbelopp och återrappporterade polisanmälningar redovisade per förmån över första tertialen 2013

Tabell 3. Avslutade kontrollutredningar och polisanmälningar

Förmån	Avslutade utredningar, antal	Andel av totalt antal utredningar	Polisanmälningar, antal	Andel polisanmälningar av avslutade utredningar
Sjuk- och aktivitetsersättning	1 234	18 %	76	6 %
Bostadsbidrag	1 112	16 %	52	4 %
Sjukpenning	863	12 %	66	8 %
Underhållsstöd	582	8 %	25	4 %
Barnbidrag	554	8 %	64	12 %
Föräldrapenning	489	7 %	70	15 %
Bostadstillägg	470	7 %	35	7 %
Assistansersättning	392	6 %	15	4 %
Tillfällig föräldrapenning	339	5 %	34	10 %
Ersättning saknas	316	5 %	0	0 %
Övriga ersättningar	237	3 %	11	5 %
Aktivitetsstöd	207	3 %	24	12 %
Tandvårdsstöd	72	1 %	1	1 %
Arbetskadelivränta	38	1 %	3	8 %
Tandvårdsstöd	72	1 %	1	1 %
Totalt	6 905	100 %	476	7 %

Huvudkontoret
 Avdelningen Försäkringsprocesser
 Enheten för kontrollfrågor

Datum
 2013-05-15

Diarienummer
 025729-2013

Tabell 4. Felaktiga utbetalningar och besparingsbelopp (kronor)

Förmån	Felaktig utbetalning	Besparingsbelopp
Sjuk- och aktivitetsersättning	35 729 078	113 391 999
Assistansersättning	33 860 036	29 922 018
Sjukpenning	11 610 234	5 866 931
Barnbidrag	6 895 720	54 827 158
Föräldrapenning	5 876 710	1 205 416
Bostadstillägg	5 829 420	6 772 884
Bostadsbidrag	4 643 907	5 087 534
Underhållsstöd	4 040 388	47 197 140
Tandvårdsstöd	2 492 844	-
Övriga ersättningar	2 318 731	927 424
Vårdbidrag	1 292 726	803 305
Tillfällig föräldrapenning	1 129 776	100 528
Aktivitetsstöd	734 006	485 529
Handikappersättning	578 193	3 179 439
Arbetskadeföränta	523 276	1 070 208
Totalt	117 555 045	270 837 513

Tabell 5. Återrapporterade polisanmälningar (antal)

Förmån	Fällande och delvis fällande domar (inkl. strafförelägganden åtalsunderlåtelse,	Beslut från polis/åklagare/domstol
Sjukpenning	16	53
Sjuk- och aktivitetsersättning	15	60
Föräldrapenning	12	42
Aktivitetsstöd	7	15
Tillfällig föräldrapenning	6	25
Bostadsbidrag	5	37
Bostadstillägg	4	19
Underhållsstöd	2	18
Arbetskadeföränta	2	7
Övrigt	1	4
Barnbidrag	0	41
Assistansersättning	0	10
Vårdbidrag	0	2
Totalt	70	333